

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.411.002.05.2020

Pani Beata Walenczak - Frukacz
Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 3
im. Żołnierzy POW w Bełchatowie
ul. Henryka Sienkiewicza 25

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/20/002 – Bezpieczeństwo zdrowotne użytkowania boisk przyszkolnych wykonanych ze sztucznej nawierzchni

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 3 ¹ im. Żołnierzy POW w Bełchatowie ul. Henryka Sienkiewicza 25, 97-400 Bełchatów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Beata Walenczak-Frukacz, Dyrektor Szkoły od dnia 1 września 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Małgorzata Kubik, Dyrektor Szkoły od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 sierpnia 2017 r. oraz Agnieszka Wachecka, Dyrektor Szkoły, od dnia 1 września 2017 r. do dnia 31 sierpnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Spełnianie norm wymaganych dla granulatu użytego do budowy boisk o sztucznej nawierzchni.
Okres objęty kontrolą	Od dnia 1 stycznia 2015 r. do 31 maja 2020 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym lub po tym okresie, jeżeli zdarzenia mające wówczas miejsce miały wpływ na kontrolowany okres.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Zuzanna Sieradzka, starszy inspektor k.p, upoważnienie do kontroli nr LLO/61/2020 z 8 maja 2020 r. oraz nr LLO/107/2020 z 13 lipca 2020 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str.1-6)</p>

¹ Dalej „Szkoła” lub „Szkoła Podstawowa”

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Szkoła będąca w latach 2015-2020 użytkownikiem i administratorem boiska piłkarskiego o sztucznej nawierzchni wchodzącego w skład kompleksu zbudowanego w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012” dysponowała atestami, przedłożonymi przez producenta, potwierdzającymi spełnienie wymogów higienicznych przez granulát zastosowany przy budowie obiektu, tj. atestami wydanymi przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny, jak i wynikami badań wykonanymi przez laboratorium na zlecenie producenta granulatu, które potwierdzały spełnienie wymaganych norm.

Pomimo tego – jak wynika z przeprowadzonych na zlecenie NIK badań laboratoryjnych – granulát z recyklingu opon samochodowych użyty do wypełnienia nawierzchni boiska nie spełniał wymogów rozporządzenia REACH⁴, tj. zawierał substancję niebezpieczną z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) - benzo(e)piren w stężeniu wyższym niż jest to dopuszczalne w świetle przepisów pkt 50 załącznika XVII do ww. rozporządzenia.

W okresie objętym kontrolą do Dyrektora Szkoły nie wpłynęły jednak żadne skargi, wnioski ani petycje dotyczące szkodliwego wpływu granulatu użytego do budowy boiska piłkarskiego na zdrowie osób korzystających z boiska. Wszyscy użytkownicy boiska mieli zapewniony dostęp do *Regulaminu korzystania z kompleksu boisk sportowych*, jednakże nie opracowano instrukcji bezpiecznego korzystania z boiska.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Spełnianie norm wymaganych dla granulatu użytego do budowy boisk o sztucznej nawierzchni

Opis stanu
faktycznego

1. Inwestorem przedsięwzięcia pn. *Budowa zespołu boisk sportowych przy Szkole Podstawowej nr 3 według programu Moje Boisko Orlik 2012*, było Miasto Bełchatów, reprezentowane przez Prezydenta Miasta Bełchatowa. Budowę boisk sportowych zakończono w dniu 23 grudnia 2009 r., a odbiór i przekazanie ich do użytku i eksploatacji nastąpiło w dniu 30 grudnia 2009 r. Po zakończeniu prac, Prezydent Miasta Bełchatowa upoważnił ówczesnego Dyrektora Szkoły do sprawowania pieczy nad obiektem, a z dniem 12 września 2011 r. nieodpłatnie przekazał w trwały zarząd Szkole środki trwałe wytworzone w ramach ww. zadania inwestycyjnego⁶. Od dnia rozpoczęcia użytkowania obiektu w 2018 r. na zlecenie Szkoły uzupełniono granulát na boisku piłkarskim w ramach umowy⁷, której przedmiotem była naprawa i

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Rozporządzenie (WE) NR 1907/2006 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE; Dz.U. W.E. Nr 396 z 30.12.2006, s. 1, ze zm.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zarządzenie nr 286/2011 Prezydenta Miasta Bełchatowa w sprawie nieodpłatnego przekazania środków trwałych jednostce organizacyjnej – Szkole Podstawowej nr 3 im. Żołnierzy P.O.W. w Bełchatowie.

⁷ Umowa z dnia 26 lipca 2018 r., prace odebrano z dniem 22 sierpnia 2018 r.

konserwacja nawierzchni boiska do piłki nożnej (sztuczna trawa) i naprawa uszkodzonej nawierzchni boiska poliuretanowego.

(akta kontroli str. 25-44, 57-59, 66, 71)

2. W 2009 r., w związku z zakończeniem realizacji inwestycji inwestor przekazał Szkole dokumenty odbiorowe zadania, w tym przedłożone przez wykonawcę robót atesty dotyczące boiska piłkarskiego i granulatu zastosowanego do wypełnienia powierzchni między włóknami sztucznej trawy, tj.:

- atest higieniczny Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny (dalej „PZH”) nr HK/B/1095/01/2007 z dnia 6 sierpnia 2007 r. do wypełnienia użyto granulatu gumowy odzyskany z opon samochodowych (osobowych i ciężarowych) wycofanych z eksploatacji w procesie ich recyklingu⁸. Atest wskazywał, że produkt odpowiada wymaganiom higienicznym przy spełnieniu określonych warunków⁹.

Wraz z ww. atestem inwestor przedsięwzięcia nie przedstawił Dyrektorowi Szkoły innych wyników badań granulatu. W badanym okresie Szkoła także nie zlecała takich badań.

W 2018 r., w związku z przeprowadzoną naprawą boiska i uzupełnieniem granulatu, wykonawca robót przedstawił Szkole:

- atest PZH¹⁰ dotyczący wykorzystanego granulatu SBR czarnego z recyklingu¹¹ nr BK/B/0672/01/2018 z dnia 11 lipca 2018 r., według którego granulaty ten odpowiadał wymaganiom higienicznym bez zastrzeżeń,
- sprawozdania z badań: nr 127/DLS/2019¹² na zawartość PBB, PBDE, Dc, Pb, Hg, Cr (VI), DOT, DBT i SCCP oraz nr 332/DLS/2018¹³ na zawartość WWA, oba wykonane przez akredytowane laboratorium, potwierdzające spełnienie przez granulaty wymaganych norm, tj. nie wykazano w tym zakresie przekroczeń dopuszczalnych norm.

Jak wynika z powyższych dokumentów – atestu PZH i sprawozdań z badań przedstawionych przez producenta granulatu, granulaty spełniał wymogi w zakresie dopuszczalnej zawartości substancji niebezpiecznych.

Szkoła nie była także w posiadaniu wytycznych Ministerstwa dotyczących budowy boiska piłkarskiego, w tym stosowanego do jego wypełnienia granulatu, ponieważ nie była inwestorem budowy. Zgodnie z informacją uzyskaną od Prezydenta Miasta Bełchatowa realizacja ww. przedsięwzięcia miała zostać zaprojektowana zgodnie z

⁸ Granulaty przeznaczone do stosowania w produkcji tworzyw sztucznych, budownictwie drogowym, zewnętrznych nawierzchniach sportowych i rekreacyjnych, w przemyśle motoryzacyjnym do produkcji elementów gumowych zgodnie z zaleceniami producenta – ważny do 6 sierpnia 2012 r.

⁹ Na opakowaniu należy umieścić etykietę w języku polskim, zawierającą zalecenia dotyczące środków ostrożności wg karty bezpieczeństwa wyrobu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Wyrób przechowywać w miejscu niedostępnym dla dzieci.

¹⁰ Atest higieniczny nie dotyczący parametrów technicznych, walorów użytkowych i oceny właściwości alergizujących wzroku.

¹¹ Mieszanka SBR pochodzącego z recyklingu - uśredniona od ośmiu dostawców zgodnie z dokumentacją producenta – atest ważny do 11 lipca 2023 r. Wyrób przeznaczony do budowy nawierzchni i wypełniania sztucznej trawy – otwartych obiektów sportowych.

¹² Badanie próbek materiałowych granulatu dostarczonego do badań na zgodność z wymaganiami dyrektywy 2011/65/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych niezabezpieczonych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (RoHS II) (Dz.U. L 174 z 01.07.2011 r. ze zm.) w zakresie zawartości PBB, PBDE, Dc, Pb, Hg, Cr (VI); rozporządzenia nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego z dnia 18.12.2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (Dz. U. L 396 z 30.12.2006 r.) w zakresie zawartości DOT i DBT; oraz rozporządzenia nr 850/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29.04.2004 r. dotyczącego trwałych zanieczyszczeń organicznych i zmieniającego dyrektywę 79/117/EW w zakresie zawartości SCCP – przekazane Szkole Podstawowej w dniu 16 lipca 2020 r.

¹³ Badanie próbek materiałowych granulatu w zakresie zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA).

wytycznymi dostępnymi na stronie internetowej www.orlik2012.pl, przy czym Miasto także nie posiadało wytycznych z Ministerstwa, jak również wytycznych i zaleceń w aspekcie wypełniania powierzchni pomiędzy włóknami gumowymi na boisku do piłki nożnej przy Szkole Podstawowej nr 3 w Bełchatowie.

(akta kontroli str.15-65)

Jednakże, wyniki zleconych przez NIK badań granulatu pobranego z ww. boiska wskazują, że granulat ten zawierał benzo(e)piren, tj. substancję niebezpieczną z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) w stężeniu przekraczającym 10mg/kg, tj. wyższym niż jest to dopuszczalne w świetle przepisów pkt 50 załącznika XVII do rozporządzenia REACH (1 mg/kg). Jednocześnie nie stwierdzono naruszenia normy PN-EN 71-3:2019-07 „Bezpieczeństwo zabawek część 3: Migracja określonych pierwiastków”.

(akta kontroli str.7-14, 83-102)

Zgodnie z wyjaśnieniem Wicedyrektora Szkoły, do budowy boiska wykorzystano granulat, do którego wykonawca dołączył atest higieniczny nr HK/B/1095/01/2007 wydany przez Państwowy Zakład Higieny, a w związku z uzupełnianiem granulatu w 2018 r. otrzymano także atest higieniczny PZH nr BK/B/0672/01/2018 oraz sprawozdanie 127/DLS/2019 z badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium, które potwierdzały zgodność produktu z normami zawartymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosownych ograniczeń w zakresie chemikaliów. Dodatkowo, jak wskazano w złożonych wyjaśnieniach, po skontaktowaniu się w dniu 16 lipca 2020 r., z firmą zewnętrzną dokonującą naprawy i konserwacji boiska, otrzymano od niej dodatkowe sprawozdanie nr 332/DLS/2018 z badań przeprowadzonych przez ww. laboratorium w 2018 r. na zlecenie producenta granulatu, w zakresie zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, z którego wynikało, że granulat nie zawiera przekroczeń w zakresie dopuszczalnej zawartości WWA. Wicedyrektor Szkoły wyjaśniła także, że przez cały 10-letni intensywny okres korzystania z boiska do piłki nożnej ze sztuczną trawą żaden użytkownik nie zgłosił administratorowi niekorzystnego wpływu granulatu na jego organizm.

(akta kontroli str.104-118)

3) W latach 2015–2020 do Szkoły nie wpływały żadne skargi, wnioski i petycje dotyczące boiska Orlik, w tym szkodliwego wpływu granulatu użytego do budowy boiska piłkarskiego na zdrowie uczniów/innych osób korzystających z boiska. W związku powyższym nie zlecano badań granulatu na boisku pod kątem spełniania obowiązujących norm zawartości substancji niebezpiecznych oraz nie podejmowano innych działań, takich jak opracowanie instrukcji korzystania z boiska w celu minimalizacji narażenia użytkowników na jego szkodliwy wpływ.

(akta kontroli str. 66-70, 74-79)

4) Dla użytkowników boiska piłkarskiego Orlik przy Szkole nie obowiązywała instrukcja bezpiecznego użytkowania obiektu. Jedynym dokumentem regulującym sposób korzystania z boiska był *Regulamin korzystania z kompleksu boisk sportowych* przygotowany przez Urząd Miasta Bełchatowa, umieszczony na tablicy przed wejściem na boisko. Dokument ten nie odnosił się do możliwego szkodliwego oddziaływania granulatu na zdrowie użytkowników boiska. Szkoła nie sprawdzała także ryzyka wystąpienia niebezpieczeństwa wskutek bezpośredniego kontaktu z granulem, z uwagi na brak przesłanek oraz informacji od osób korzystających z boiska piłkarskiego o takim ryzyku.

(akta kontroli str. 66-70, 74-79)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Pomimo iż Dyrektor Szkoły dysponowała stosownymi atestami PZH oraz wynikami badań przedłożonymi przez producenta granulatu, z których wynikało, że granulat ten spełnia wymagania w zakresie dopuszczalności m.in. WWA, to jednak w próbkach granulatu SBR, stanowiącego element nawierzchni boiska piłkarskiego Orlik, stwierdzono przekroczenie dopuszczalnej zawartości benzo(e)pirenu należącego do grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Stężenie benzo(e)pirenu wynosiło bowiem ponad 10 mg/kg, podczas gdy zgodnie z pkt 50 załącznika XVII „Ograniczenia dotyczące produkcji, wprowadzania do obrotu i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji, mieszanin i wyrobów” do rozporządzenia REACH wartość dopuszczalna zawartości WWA w wyrobach z tworzyw sztucznych i gumy, które mogą mieć bezpośredni kontakt z ludzką skórą lub jamą ustną wynosi 1 mg/kg. WWA mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla zdrowia osób korzystających z boiska.

(akta kontroli str.7-14, 83-102)

Wnioski W celu minimalizacji zagrożeń dla zdrowia osób korzystających z boiska sportowego Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:
zapewnienie - zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁴ - bezpiecznych warunków korzystania z boiska sportowego Orlik, przede wszystkim poprzez:

- podjęcie działań organizacyjnych, zmierzających do ograniczenia narażenia dzieci i personelu szkoły na zawarte w granulacie szkodliwe substancje chemiczne w przypadku bezpośredniego kontaktu ze skórą, poknięcia czy wynoszenia z boiska na ubraniach i obuwiu, m.in. poprzez opracowanie instrukcji określającej podstawowe zasady postępowania w czasie i po korzystaniu z boiska sportowego z nawierzchnią syntetyczną oraz przeszkolenie personelu szkoły w zakresie egzekwowania tych zasad od dzieci korzystających z boiska.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

¹⁴ Dz. U. 2020. poz. 1166 ze zm.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 30 lipca 2020 r.

Nadzorujący kontrolę
Marcin Kuzan
główny specjalista k.p.

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
Dyrektor
Przemysław Szewczyk

podpis

